Ympäristövaliokunta
HE 175/2024 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI VESIENHOIDON JA MERENHOIDON JÄRJESTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN, YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN JA VESILAIN 3 JA 11 LUVUN MUUTTAMISESTA

Vesilaitosyhdistys on vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninämme on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta. Järjestetty vesihuolto kattaa tällä hetkellä talousveden osalta yli 90 % ja jätevesien johtamisen ja käsittelyn osalta yli 80 % Suomen väestöstä.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain 3 ja 11 luvun muuttamisesta. Haluamme nostaa esiin seuraavat pääkohdat:

Intressivertailu

Kuten perustelumuistiossa todetaan, pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa kohdassa *7.3. Luvituksen sujuvuudesta Suomen kilpailuetu* linjataan, että vesipuitedirektiivin mahdollistamat kansalliset joustot otetaan käyttöön ja vesienhoitosuunnitelmia tarkastellaan. Kansallista lainsäädäntöä muutettaessa tulisikin huomioida, että lainsäädäntöä ei viedä EU-lainsäädäntöä tai EU-oikeuden tulkintaa tiukempaan suuntaan vaan poikkeamamahdollisuudet otetaan huomioon sillä laajuudella, kuin EU -lainsäädäntö sen mahdollistaa.

Vesienhoidon suunnittelussa sekä lupaharkinnassa tulee lisäksi varmistaa yhteiskunnan kannalta kriittisten toimintojen, kuten riittävä vedensaannin varmistaminen talousveden saatavuuden varmistamiseksi. Intressivertailussa vesihuollon tuottamat palvelut: talousveden tuotanto ja siihen liittyvä veden otto sekä jätevedenpuhdistaminen ja siihen liittyvä käsitellyn jäteveden johtaminen vesistöön, tulee mahdollistaa myös tulevaisuudessa kaupunkien kasvaessa.

Ympäristötavoitteiden lieventäminen ja tavoitteiden saavuttaminen vaiheittain (24 ja 25 §), hankekohtainen poikkeaminen

Kannatamme pykälän 24 muuttamista ehdotetun mukaisesti siten, että tilatavoitteiden lieventämisen osalta nykyisen säännöksen ilmaisu ”voidaan asettaa” muutetaan muotoon ”asetetaan”, sillä nykyiset tilatavoitteet eivät ole kaikilta osin realistisia. Ympäristöluvan myöntämisen kannalta tilatavoitteiden alentaminen on tulkittu merkitykselliseksi joissakin tapauksissa. Mikäli tilatavoitteiden alentamisella on oleellista merkitystä ympäristöluvan saannin kannalta, tulee lainsäädännön mahdollistaa sellaiset menettelyt, joilla tilatavoitteen alentaminen voidaan aikataulullisesti toteuttaa lupaprosessia merkittävästi hidastamatta.

Kannatamme mahdollisuutta hankekohtaisiin poikkeamiin ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaisen lupa-asian yhteydessä. Tämä luo joustavuutta verrattuna vesienhoidonsuunnittelun kuuden vuoden sykliin. Lupa-asian tarkastelussa tulee hakijaan kohdentuvien lupaprosessin vaatimusten olla oikeasuhtaisia hakemuksen toimintaan ja sen laajuuteen liittyen. Esimerkiksi

pienille vesilaitoksille lupaprosessit ovat nykytilanteessa taloudellisesti sekä muiden resurssien kannalta kohtuuttoman vaativia.

Pidämme myös hyvänä, että pykälän 2 momentin toisen virkkeen mukaan hankkeen tai toiminnan vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon vesienhoitosuunnitelmassa esitetyn lisäksi muut ajantasaiset tiedot vesimuodostuman tilasta. Tämä on tärkeää, sillä vesienhoidon suunnittelussa kerättävät seurantatiedot eivät yleensä ole niin kattavia, että yksin niiden perusteella voitaisiin luotettavasti arvioida ympäristölupaa edellyttävien toimintojen vaikutuksia vesimuodostuman ekologiseen tilaan. Luokitteluaineistoja ei myöskään ole kerätty toimintojen vaikutusten arviointia varten, joten ne eivät välttämättä ole arvioinnin näkökulmasta ajallisesti tai alueellisesti edustavia. On kuitenkin tärkeää, että tarvittaessa voidaan hyödyntää vesienhoitosuunnitelmien tilatietoja, jos uudempia materiaaleja ei ole saatavilla.

Heikentämiskielto ja kaikkialla esiintyvät aineet (20 b §)

Heikentämiskieltoon liittyen tulisi huomioida ns. kaikkialla esiintyvien aineiden aiheuttamat erityiset haasteet. Ehdotamme, että pykälän sanamuoto tai perustelut täsmentäisivät, ettei heikentämiskieltoa sovelleta, jos aineiden osalta ei ole käytettävissä teknisiä menetelmiä pitoisuuksien alentamiseen. Näin voidaan välttää kohtuuttomat vaatimukset, joita jätevedenpuhdistamot eivät voi nykytekniikalla täyttää.

Vaikka ympäristölaatunormit ovat hyvä ja tarpeellinen keino suojella vesistöjä, näemme pykäläehdotuksen haasteellisena erityisesti ns. kaikkialla olevien aineiden osalta. Mikäli tällaisen yhdisteen ympäristölaatunormi ylittyy vesistössä, luo se mahdollisia haasteita jätevedenpuhdistamoiden luvitukseen tilanteissa, joissa puhdistamolta tulee kyseistä ainetta siinä määrin, että pitoisuus vesistössä nousee, ja puhdistamolla ei ole parhaalla saatavilla olevilla tekniikalla mahdollisuutta poistaa ainetta. Esimerkiksi elohopean pitoisuusraja ylittyi noin puolessa vesimuodostumista. Heikentämiskiellon ei tule johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin vesihuollon toiminnan varmistamisen osalta.

Pidämme tärkeänä, että heikentämiskiellon yhteydessä on perustelumuistiossa tuotu esiin vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun valtioneuvoston asetuksen (1022/2006) 6 b:ssä säädetty mahdollisuus asettaa pintaveden kemiallisen tilan sekoittumisvyöhyke (poikkeaminen ympäristönlaatunormeista sekoittumisvyöhykkeellä).

Kustannustehokkuus ja kestävyys

Ympäristönlaatunormeja päivitetään säännöllisin väliajoin ja uusia aineita lisätään listalle. Vesiympäristölle haitallisia ja vaarallisia käytetään erilaisissa tuotannoissa, tuotteissa ja materiaaleissa, mistä niitä edelleen päätyy jätevesiin ja jätevedenpuhdistamolle. Ympäristönlaatunormien tarkoituksena on ohjata näiden aineiden vähenemiseen vesistöissä. Tärkeä väline vesistökuormituksen vähentämisessä ovat aineiden käytölle asetettavat rajoitukset ja tehokkaiden toimenpiteiden kohdistaminen päästön alkulähteelle. Ei ole tarkoituksenmukaista kohdistaa aineiden vesistökuormituksen vähentämisen vaatimuksia ainoastaan ympäristöluvanvaraisille jätevedenpuhdistamoille, joilla ne konkretisoituvat resursseja merkittävästi kuluttavina jälkikäsittelyvaatimuksina. Ympäristönlaatunormeista ei tule muodostua jätevedenpuhdistamoiden raja-arvoja, sillä niitä ei ole sellaisiksi aiottu. Vesienhoidon suunnittelun prosessin ja sitä toimeenpanevan lainsäädännön tulee ohjata kustannustehokkaisiin ja kokonaisvaltaisesti kestäviin ratkaisuihin. Ehdotetut lainsäädännön muutokset pintavesien laatunormien osalta kohdentavat toimenpiteet erityisesti ympäristöluvallisiin toimijoihin. Tämä ei ole tasapuolista eikä tarkoituksenmukaista.

Ehdotamme 20 c § perusteluihin ja pykälään 2 lisäystä, jossa huomioidaan, että vesistökuormituksen vähentämisessä tulee painottaa kustannustehokkaita ja kestäviä ratkaisuja. Näin päästöjen vähentäminen kohdistuisi ensisijaisesti aineiden käytön alkulähteille, mikä on kustannustehokkaampaa ja ympäristöystävällisempää kuin esimerkiksi jätevedenpuhdistamoiden jälkikäsittelyvaatimusten tiukentaminen. Lisäksi ympäristönlaatunormien ei tule muodostua jätevedenpuhdistamoiden sitoviksi raja-arvoiksi, koska niiden tarkoitus on ohjata aineiden käytön vähentämistä koko tuotantoketjussa eikä kohdistua yksittäisiin toimijoihin.

Riku Vahala

toimitusjohtaja

Paula Lindell

vesiasiain päällikkö